Az elfelejtett sorsdöntő győzelem

Szabó Pál: *1440 – Nándorfehérvár első oszmán–török ostroma és előzményei*

Szeged, 2015, Areión Könyvek

Rotterdami Erasmus majdhogynem kétségbeesetten fakadt ki, hogy elárasztják olvasnivalókkal; előfordul, hogy egy héten négy-öt könyv is érkezik a címére. Ma már legfeljebb csak a British Library tudná megmondani, hány könyvcím lát napvilágot évente a földkerekségen. Magyarországon havonta hozzávetőleg ezerkettőszáz. A hazai terjesztés hiánya s a könyvismertetések esetlegessége és szétszórtsága miatt az emberhez jószerével évek múltán jutnak el olyan művek, amelyeket megjelenésük idején fontosságuk miatt illett volna elolvasni… és méltatni. Ilyen könyv került a kezembe a véletlen szülte (ha van ilyen?) ismeretség révén. A jogász, történelem szakos tanár Szabó Pál doktori értekezéséről van szó, amely 2015-ben jelent meg Szegeden *1440 – Nándorfehérvár első oszmán-török ostroma és előzményei* címmel. Értékét nem csorbítja, hogy megérdemelt volna figyelmesebb szerkesztést és gondosabban összeállított név- és tárgymutatót.

A Nagy Lajos által 1366-ban a Balkánon megjelent oszmán–török hadak ellen Nikápolynál győztesen megvívott csatától majd háromnegyed század telt el az első nándorfehérvári diadalig, amelyről közvéleményünk nem tud semmit, s a korszakkal foglalkozó történészek is legfeljebb egy-két mondattal említik. Pedig jelentősége felért az 1456-os győzelemmel, amely a déli harangszó révén már kisiskolásaink tudatába is beépül.

A jelzett hetvenegynéhány év során az oszmán–török szultánok – attól függően, hogy Kis-Ázsiában milyen sikerrel hadakoztak – újra és újra nekilendültek a Balkán elfoglalásának. E hadjáratok során időnként nem csak a Magyar Királyság déli peremének védelmére szervezett, hűbéri függésbe került „ütközőállamokat", bánságokat, tartományokat veszélyeztették. Az oszmán–török csapatok 1390-ben már Temesvár vidékére is betörtek, s a következő években feldúlták az akkoriban még nagyobb részt magyarok által lakott Szerémséget. A történetírásunk által különféle okok miatt „mostohán kezelt" – (s 1945 után talán ideológiai megfontolásból még Mályusz Elemér által is tétován méltatott, de az érdemeit tekintve az utóbbi időben némileg elismertebb) – Luxemburgi Zsigmond egyszer és mindenkorra le akarva számolni az iszlám délkelet-európai térhódításával, az utolsó sikeresen megszervezett keresztes had élén, amelyben az angol lovagoktól kezdve a havasalföldi páncélosokig az európai nációk többsége képviseltette magát, ostrom alá vette a Duna bulgáriai oldalán álló nikápolyi várat, majd 1396. szeptember 25-én megütközött az erősség felmentésére I. Bayezid szultán által személyesen vezetett oszmán–török hadsereggel. A csata a kereszteshad katasztrofális vereségével végződött. A kudarcban azon túl, hogy a velenceiek és a genovaiak hajói nem zárták le a Dardanellákat az átkelő szultáni csapatok elől, szerepet játszott a hetvenkedő francia lovagok felelőtlen rohama is az általuk nem ismert harcmodort alkalmazó ellenséggel szemben. Zsigmond több hónapig tartó hazatérése során nem tétlenkedett; a vesztes hadvezért legyűrte benne a tettre kész, vérbeli diplomata. Ezt röviden Szabó Pál is jelzi: a Dunán hajóval menekülő király „Konstantinápolyba, II. Palaiogolosz Manuél bizánci császárhoz (1391–1451) ment a kíséretével. Itt egy újabb és gyors török-

ellenes szövetség létrehozásán fáradozott, amelyben fontos szerepet kaptak volna a rodoszi johanniták is."

A történész arra is kitér, hogy I. Bayezid szultán az 1390-es években, talán a nikápolyi csatát követően, kísérletet tett Nándorfehérvár bevételére. Az általa Nándorfehérvár 0. ostromának nevezett eseményről azonban csak néhány forrásban van utalás.

Zsigmondot, aki a középkor Nagy Sándoraként akarta nevét beírni a világtörténelem lapjaiba, s példaképének Szent Lászlót tartotta (ezért temetkezett mellé a nagyváradi székesegyházban), a nikápolyi hadjárat tapasztalata döbbentette rá, hogy a lábukat a Balkánon megvető oszmánokat még nemzetközi támogatással se lehet visszaűzni Kis-Ázsiába. Erre esély csak 1402-ben és az azt követő években lett volna, miután Timur Lenk (Tamerlán) türkomán (vagy mongol?) fejedelem az ankarai csatában tönkreverte I. Bayezid seregét, és felszámolta a (haláláig vasketrecben tartott) szultán birodalmát. Zsigmond hosszú uralkodásának legsúlyosabb válságos időszaka azonban éppen ezekre az évekre esett. Befolyásos hazai ellenfelei Nápolyi Lászlónak ajánlották fel a koronát, akit a következő évben, 1403 augusztusában Zárában magyar királlyá koronáztak. (Igaz, nem Szent István koronájával, így a szertartás eleve érvénytelennek számított.)

E sikertelen hatalomátvételi kísérlettől kezdve Zsigmond fokozatosan konszolidálta uralmát. 1411-ben német, 1419-ben cseh királlyá, 1433-ban német-római császárrá koronázták. Több nyelven beszélő, olvasó, kulturált, megnyerő modorú ember volt, aki kedvét lelte a tartalmas beszélgetésekben. Nem véletlenül bizonyult eredményes diplomatának. Az 1414 novemberében kezdődő, négy éven át tartó konstanzi zsinatra sem azért hívta meg Husz János cseh prédikátort, hogy máglyahalálra ítéljék, hanem hogy a vitázó felek kompromisszumra jussanak. Ő maga több ízben folytatott disputát Husszal, aki szemére vetette a királynak, hogy csak bűntelenül szabad uralkodni. E képtelen dogmára Zsigmond azt válaszolta, hogy bűntelen ember nincs a földön. Az uralkodó elérte a zsinat elé kitűzött célt: harmincnyolc év után megszűnt a nyugati nagy egyházszakadás.

Zsigmond, bár időnként évekig nem tartózkodott Magyarországon, arra ügyelt, hogy annak déli határát a legkülönfélébb módon biztosítsa az oszmán–török betörésekkel, támadásokkal szemben. A könyv szerzője részletesen leírja, hogy 1402 után a török hűbéri függésen erősen lazító Lazarević István miként lett Zsigmond híve, aki jelentős magyarországi birtokokat adományozott a szerb fejedelemnek. Lazarević a neki átadott Nándorfehérvárt tette a Szerb Despotátus fővárosává, miután annak várát helyreállította és kibővítette. (Hogy mennyire lenyűgözően, az – Lufti pasa tanúsága szerint – még az erődséget 1521-ben elfoglaló Szulejmán szultánt is elképesztette: „Mihelyt Szulejmán szultán meglátta Belgrádot, azt mondta, hogy ilyen erős várat még nem látott. […] …a sas nem szállhat át fölötte, árka a föld gyomráig lenyúlik, bástyái a Fiastyúk csillagzatig érnek.") A XV. század első két évtizedében a Timur Lenk által szétzilált és belviszályoktól erodálódó oszmán birodalom nem tudott jelentős erőt felvonultatni a Balkánon. Az 1421-ben trónra lépő II. Murád azonban már ismét eredményes hadjáratok vezetésére volt képes.

Az újból fellobbanó oszmán hódítás veszélyének tudatában Zsigmond magyar király és Lazarević szerb despota 1426-ban Tatán történelmi jelentőségű szerződést kötöttek, amely kimondta, hogy a szerb fejedelem halála esetén magyarországi birtokait unokaöccse, Branković György – majd annak férfiági törvényes utóda – örökli. A szerződésben azt is rögzítették, hogy – bizonyos feltétellel – Nándorfehérvár és Galambóc minden tartozékával „visszaháramlik a magyar koronára". A „tartozék" harmincegynéhány kisebb várat jelentett. Zsigmond érdeme az is, hogy amíg 1390 előtt Szörény és Nándorfehérvár között mindössze három vár állott,

negyven év múlva már tizenegy vár biztosította a Duna északi partvonalának védelmét. Gyakorlatilag az őáltala kialakított védvonalra támaszkodott később Mátyás király is.

1427-ben Lazarević meghalt, utódja, Branković György magyarországi báró lett, aki Nándorfehérvárt átadta Zsigmondnak, s székhelyét Szendrőre tette át, ahol az elkövetkező tizenkét év alatt felépítette Európa egyik legnagyobb és legkorszerűbb erődítményét. Galambóc azonban nem került a magyar korona fennhatósága alá, mert a szerb várkapitány átadta azt a töröknek. „Ezáltal közvetlen szomszédságba kerültünk az Oszmán Birodalommal. A vár földrajzi elhelyezkedésénél fogva jó kiindulópontja lett a későbbi török támadásoknak, a török hajók felvonulásának" – jegyzi meg ennek kapcsán a könyv szerzője.

Zsigmond felismerve Galambóc török kézre kerülésének veszélyes következményeit, 1428-ban megostromolta a várat, noha az ország északi határán éppen ebben az időben törtek be a husziták, s foglalták el Szakolcát, hogy onnan kiindulva hódítsanak meg egyre nagyobb területeket a Magyar Királyság északi részén. A galambóci ostromműveletben kiemelkedő szerepet játszott Talóci Matko, aki a közelmúlt során kialakított új fegyvernemet, a tüzérséget irányította eredményesen. A várat azonban felmentette a ruméliai beglerbég (Szinán) által vezetett oszmán sereg. A fegyverszünetet megszegő mohamedán harcosok a Dunán átkelő Zsigmondot kis híján elfogták. Védelmében a kor híres lengyel lovagja, a grunwaldi csata hőse, Zawisza Czarny áldozta fel magát. A kudarc egyik legsúlyosabb következménye az volt, hogy Branković György felmondta a magyarokkal addig fennálló szövetséget, és Szerbia hajdani fővárosát, Krusevácot átadta a töröknek.

Szabó Pál könyvének 5. fejezetében – *A Tallóciak: a déli végektől Nándorfehérvár kapitányságáig* – ismerteti röviden a négy testvér pályáját és érdemeit. A Tallóci-fivérek, noha a mai közvélemény méltatlanul elfeledkezett róluk, beírták nevüket a magyar és a horvát történelembe. Az 1430-as években mind a Zsigmond és Habsburg Albert uralkodását kísérő belharcokban, mind az oszmán–törökökkel folytatott küzdelmekben kitűntek királyhűségükkel, rátermettségükkel és hadi sikereikkel. Matkónak 1431-ben Zsigmond a Verőce megyei Tallócot adományozta, aki így nevét a Raguzairól Tallócira változtathatta. E nevet használhatták fivérei is: Petko, Frank és Jován. Szabó Pál megjegyzi: „A névváltoztatás a címerhasználatnál is biztosabb jele a nemességnek. Matko egy raguzai városi polgárból magyarországi nemessé vált." A négy testvér 1437-ben Valkó vármegyei birtokokat is kapott. Tallóci Matko (Thallóczy Máté) 1437-ben már szlavón, majd dalmát-horvát bánként szolgálta az uralkodót. Társa e tisztségben öccse, Petko (Péter) volt, míg Tallóci Frank (Ferenc) szörényi bánként a déli határvédelem keleti részén igyekezett helytállni 1436-tól 1439-ig, mígnem a két Hunyadi (mindkettő János) kinevezése után Orsova, Szörény, Györén és Miháld védelme hárult rá. Tallóci Jovánt (Thallóczy Jánost) Habsburg Albert nevezte ki Nándorfehérvár kapitányává. Ezt a tisztet Tallóci a Johannita rend magyarországi tartományának főnökeként a vránai perjelséggel együtt viselte.

Zsigmond még uralkodása utolsó szakaszában is megcsillanthatta diplomáciai képességét, felvéve a kapcsolatot a törökellenes tervek jegyében Timur Lenk fiával, Sacheomerze fejedelemmel, akinek követe 1435-ben jelentkezett nála Nagyszombatban. Oszmánellenes politikáját szolgálta az is, hogy befogadta I. Bayezid bátyját, az apja által megvakított Szaudzsit és annak fiait. A „vak török császár" – ahogy a magyar oklevelekben szerepel – fiai, Daud Cselebi (Csalapia Dávid) és Orkhan birtokokat kaptak Csanád vármegyében, míg a nép által „Császár Katalinnak" hívott lánya a Szendrői Névtelent a *Szilágyi Hajmási* című mű megírására ihlette.

A Tallóci-fivérek kiálltak a Zsigmond halála után magyar királlyá választott Habsburg Albert mellett, akinek meg kellett küzdenie Jagelló (II.) Ulászló kisebbik fiának, Kázmérnak a lengyelektől és a huszitáktól támogatott cseh és morva híveivel, hogy 1438 júniusában Prágában királlyá koronáztathassa magát.

Az Alberttel kapcsolatos csehországi belviszályt kihasználva II. Murád szultán 1438-ban betört Magyarországra, s az oszmánok Dél-Erdélyt feldúlva negyvenöt nap múltán nagy zsákmánnyal keltek át Brassó alatt a Kárpátokon, s „épségben visszatértek a Boldogság Trónjához". Az oszmán-török hadak egy évvel később Szendrőt ostromolták meg a szultán személyes vezetésével. A várat Branković György fia Gergely védte, aki azonban az ellenséges ostromágyúk hatásosságától tartva Szendrőt átadta Murádnak, miközben Albert király serege élén Titelnél várta a végkifejletet. E tétlenségnek, pontosabban a táborban kitört járványnak esett áldozatul 1439 októberében.

A Szendrő felmentésével kudarcot vallott Habsburg Albert halála is hozzájárult ahhoz, hogy a magyar rendek a várandós özvegy, Erzsébet tervét és érdekeit figyelmen kívül hagyva felajánlják a koronát az Európa legnagyobb független országát irányító királynak, a tizenhat éves Jagelló (III.) Ulászlónak, aki magyar királyként I. Ulászlóként lesz ismert.

A már 1440. január közepén Krakkóba útnak induló magyar küldöttséggel – amelynek tagjai között nagy számban voltak horvátok is, így például Tallóci Matkó és a pályája kezdetén levő Zerednai (közismertebb téves nevén Vitéz) János – majdhogynem egy időben a szultán követei is jelentkeztek Ulászlónál, akik Murád nevében pénzt és katonát ígértek neki az Albert ellen Csehországban folytatott háborúhoz, úgy téve, mintha mit sem tudnának a Habsburg uralkodó haláláról. Az ajánlatukat megörökítő lengyel krónikaíró, az itáliai származású Filip Kallimach – a Várnánál elesett Ulászló után lengyel trónra lépő Jagelló (IV.) Kázmér titkára – így ír erről az ajánlatról *Ulászló király életéről* (Historia de Regni Vladislavio) szóló munkájában: A szultán „szilárd szövetség kötését kérte, hogy az egész Csehország Kázmér hatalmában legyen, és hogy Ulászló tartózkodjon a magyarokkal való barátságtól és szövetségtől. Így, mivel Albert halála után a dolog még nem dőlt el, a követeket különféle ürügyekkel Krakkóban visszatartották arra várakozva, hogy a magyar események a király halála után merre fognak fordulni." Mindehhez Szabó Pál hozzáfűzi: „A hamarosan kialakuló belpolitikai állapotokat figyelembe véve, ha Nándorfehérvár 1440-ben elesett volna, erre a pártokra szakadt Magyarországnak nagy esélye lett volna. A fiatal Ulászló döntésén Magyarország sorsa múlott. Vagy elfogadja a törökkel való békekötést, és kiszolgáltatja az országot a jövőbeli szultáni támadásnak, vagy ellenáll. Óriási szerencsénkre ez utóbbit választotta. Nem lépett szövetségre a törökkel, Muráddal nem kötött békét, hanem […] ekkor értesülve a magyar rendek kéréséről, hogy őt megválasztanák magyar királynak, várakozó álláspontra helyezkedett."

Magyarország főpapjai, főurai és nemesei nevében a küldöttség királlyá választotta Ulászlót. Abban, hogy a fiatal uralkodó eleget tett a magyarok kérésének, meghatározó szerepe volt a krakkói püspöknek, Zbigniew Oleśnickinek, aki „a középkori Lengyelország szürke eminenciásaként" Jagelló (II.) Ulászló 1434-ben bekövetkezett halála után a gyermek király helyett a tényleges hatalmat gyakorolta. Oleśnicki az iszlám, vagyis az oszmán-törökök európai térhódítását tartotta a legnagyobb veszélynek. Ellenezte azt, hogy a lengyel uralkodók a cseh trónnal bajlódjanak, ehelyett a fiatal (III.) Ulászló küldetését abban látta, hogy egy összeurópai keresztes had élén felszabadítsa a Balkánt. E misszió megvalósításához Budán át vezetett az út.

Ez azonban nem bizonyult egyenesnek és veszélytelennek. Erzsébet nem szándé-

kozott férjhez menni a nála tizennégy évvel fiatalabb ifjúhoz, magát és fiát akarta a Magyar Királyság élén látni. Hogy elhatározása mily megalapozott volt, ezt az is bizonyítja, hogy a krakkói királyválasztás tényét vele közlő küldöttség tagjait – többek között Tallóci Matkót is – 1440. március végén, április elején börtönbe vetette. (Tallócinak rövid idő múlva sikerült megszöknie.) Az Erzsébet szárazdajkája, Kottaner Jánosné Wolfram Ilona által a visegrádi kincstárból ellopott Szent Koronával május 15-én magyar királlyá koronázták a tizenkét hetes Utószülött (V.) Lászlót. Erzsébet, maga mögött tudva III. Frigyes német-római császárt is, a törvényes király, vagyis V. László iránti hűségre intette magyar alattvalóit. A magyar sorszámozás szerinti I. Ulászló a koronázási ceremónia után egy héttel vonult be Budára. Őt július 17-én koronázták – pótkoronával – magyar királlyá. Ekkor már hetek óta tartott a polgárháború, amely majd több mint két éven át folyik, kimerítve a pusztuló Magyar Királyság gazdasági és katonai erejét, tartalékait. Az ország déli határainak védelmére beérkezett lengyel csapatokat az I. Ulászló királlyal szembeszegülők, többek között az Erzsébet kérésére huszitáival a Felföldre magát befészkelő Giskra zsoldosvezér ellen kellett bevetni.

Ulászló Budára érkezésekor tisztában volt azzal, hogy egy hónapja tart Magyarország „déli várkapujának", Nándorfehérvárnak az ostroma. II. Murád a Zsigmond halála utáni tapasztalatok birtokában tudta, hogy a hirtelen beállt újabb interregnum a korábbinál is nagyobb belpolitikai válságot idéz elő a Magyar Királyságban. Miután meghallotta, hogy – a krónikaíró Thuróczi János szavait idézve – a nemesség „belső háborúskodásban marcangolja egymást, s […] a meghasonlott nép nem képes saját védelmére […] fegyverbe szólította az uralma alá tartozó fegyveres erőket, mozgósította minden hadfelszerelését". Ulászlónak a belháború miatt nem volt ereje a vár felmentésére, s csak annyit tudott tenni, hogy követeivel békekötést ajánlott a szultánnak, aki azt természetesen visszautasította. Az Erzsébet pártján levő főurak nem bánták volna, ha a vár török kézre kerül, mert az Ulászló táborának végleges meggyengülésével járhatott volna.

Szabó Pál a rendelkezésére álló latin nyelvű (magyar és lengyel) forrásokat, a bizánci klasszicizáló görög nyelvű forrásokat, a bizánci-újgörög nyelvű forrásokat, a fellelhető török nyelvű forrásokat átnézte, hogy a többnyire szűkszavú adalékokat összeillesztve minél teljesebb mozaikképet kapjunk Nándorfehérvár ostromáról és sikeres védelméről.

A legtömörebb és legtartalmasabb összefoglalása az ostromnak egy névtelen – valószínűleg lengyel – szerző Budán kelt levele: „Ezekben a napokban a törökök nagy serege a Magyar Királyság legerősebb várát, Nándorvárt, azaz Fehérvárt ostromolta, és minden emberi fortélyt, ravaszságot annak ostromához felhasznált. Ugyanis az a vár bejárat a Magyar Királyságba, olyannyira, hogy annak megszerzése után, amit Isten hosszú ideig késleltessen, valamennyi más várakat, melyek Magyarországon vannak (ti. a törökök) könnyen képesek – amit csak akarnak – megtámadni. Végül egy napon, amikor rohamot intéztek a vár ellen, nemcsak szárazon, hanem gályákon a víz felől is, mivel ott folyik a Hyster, amelyet mi Dunának hívunk. A mi hadinépeink pedig látva nemcsak a saját, hanem az egész haza veszedelmét, olyannyira ellenálltak, hogy azokból, akik a szárazföldön előnyomultak, többeket megöltek, sokakat megsebesítettek, a többieket pedig megfutamították. Továbbá azokból, akik a vízen ellenük harcoltak, egy gályát a teljes legénységével, akik hajón voltak, erős kézzel elfogták, és Isten ellenségeit fogolyként a várba vitték. Aztán egy másik gályát bombavető mozsár lövésétől eltalálva, az emberekkel, akik azon voltak, a halál vizének ivására kényszerítették. Így azon barbárok, miután szemmel láthatóan vereséget szenvedtek, az ostromtól és a Királyságból visszavonultak."

A sikeres védekezésben nem kis része volt Tallóci Jovánnak (Thallóczy Jánosnak), akit Kallmach találón jellemez, noha hősét firenzei származásúnak tartva, téved: „A parancsnok ott már régóta bátor őrsereggel Vránai János, egy bátor és a háború dolgában jártas férfi volt, firenzei származású lévén, az etruszk találékonyságot ötvözte a magyar bátorsággal, és a város védelmében helyt állt minden tekintetben." Az események tömör leírásaiból kiderül, hogy Tallóci Jován jól felkészült a vár védelmére. A tűzfegyver-gyártásáról és -kereskedéséről ismert Raguzából nagy mennyiségben szerzett be különféle puskákat, ágyúkat és bombavető mozsarakat. Szabó Pál részletesen ismerteti az addigi hadviselést megváltoztató tűzfegyverek, lőszerek megjelenését, használatát, működési elvét. Megtudhatjuk például azt is, hogy a puskaport összetétele miatt miért hívják a törökök puskafűnek.

Jan Długosz, a híres lengyel történetíró és diplomata (IV. Jagelló Kázmér fiainak, így Dobrze Lászlónak is majdani nevelője) a királlyá választott Ulászlót elkísérte Magyarországra. A vár védőivel személyesen is beszélve alaposan tájékozódott Nándorfehérvár ostromáról. Ennek ismertetése során beavat Tallóci találékonyságába is, amely az *Egri csillagok*ban tüzes kereket kifundáló várvédőket is jellemezte: „A várkapitány, Ioannes vránai perjel… a rákövetkező éjjel a bombavetők puskaporával (bombardarum pulveribus) a fahasábokat, melyeket a törökök az árkokba dobáltak, […] bőségesen befedte. Másnap azután a törökök serege, sáskaként, szárazon és vízen a vár ellen támadott és reménykedett, hogy a túlerővel győzni fog. A várárkokon, amelyeket az előző napon fahasábokkal megtöltöttek, megszámlálhatatlan csapatokkal és hangos kiáltozással keltek át. Amíg a vár védői a tervnek megfelelően, úgy tettek, mintha vissza akarnák verni a rohamokat, azok (ti. a törökök) száma megkétszereződött, miközben valamennyien odafutottak és a várbelieknek nem színlelt félelmet okoztak, amíg néhányan a törökök közül létrákkal akartak a várfalakra felmászni, az alkalmasabbnak tűnő időben a várbeliek a falról égő fáklyákat, fadarabokat, izzó szénparazsat dobáltak le. A sok és itt-ott hirtelen belobbant puskaporban a törökök a lángtól és a váratlan bűztől megfulladtak és a már izzó fahasábok által, amelyeken maguk előbb átkeltek, megégtek. Bizony a többiek megijedtek ettől az eseménytől, nem merték a falakat megközelíteni."

Több forrás szól arról, hogy egy idő elteltével Murád az ostrom sikere érdekében elrendelte, hogy az erődséggel szemközti domb túloldaláról kiindulva hatalmas alagutat ássanak, és azt „bújtassák" át a várfalak alatt, s annak révén foglalják Nándorfehérvárt. A munkához bányászok nagy tömegét mozgósították. Az alagút olyan tágas volt, hogy lovasok is elférték benne. Az „alagút-akcióval" kapcsolatban Szabó Pál egy bizánci-újgörög nyelvű forrást idéz (Codex Barberinus Graecus, 111): „Murád üzent a vránainak, hogy ha átadja a várat, őt kitünteti és neki nagy vagyont ad majd. Ő azonban ezt elutasította. Amint Murád látta, hogy nem fogadja el (ajánlatát), mestereket hívatott, hogy kívülről aknákat ássanak a föld alatt azért, hogy bejussanak. És lövetett és ásatott. Ez sikerült is volna, ha egy keresztény nem üzent volna egy nyílvesszővel eljuttatott levélben. Amint ezt megtudta a vránai parancsnok, belülről egy ellenaknát ásatott és ásás közben megtalálta a törökök aknáját és tüzet dobatott a puskaporra. Azt mondják, hogy ebben az aknában benn égett több mint 17 000 török. A harcban pedig életét vesztette 8000 és az ostrom (körülzárás) hét hónapig tartott. Murád szultán látva, hogy bizonytalan lett az ostrom kimenetele, lemondott erről és visszafordult Adrianopoliszba, a székhelyére, hogy kipihentesse seregét a háború fáradalmától."

A kudarcot vallott oszmán-török sereg mintegy 65 000 emberből állt. Igaz, egyharmadánál nagyobb részét lovasság alkotta. A lovasok feladata a környező vidék

pusztítása, zsákmány- és fogolyszerzés volt. A Tallóci által irányított védsereg mintegy 3200 embert számlált. Tallóci Jovánt 1441-ben leváltották nándorfehérvári parancsnoki posztjáról, s helyébe az erdélyi vajdává, temesi ispánná kinevezett Hunyadi Jánost állították. Tallóci ezt nem leváltásnak, hanem felváltásnak tartotta. Hunyadi haláláig megkülönböztetett figyelemmel viseltetett nándorfehérvári elődje iránt, s már kormányzóként is felállt, ha az belépett a tanácsterembe, s csak azt követően ült le, ha Tallóci helyet foglalt. A majdani nándorfehérvári hős Nándorfehérvár példaképhősét tisztelte benne. A rövid időn belül elfeledett példaképet.

Kovács István

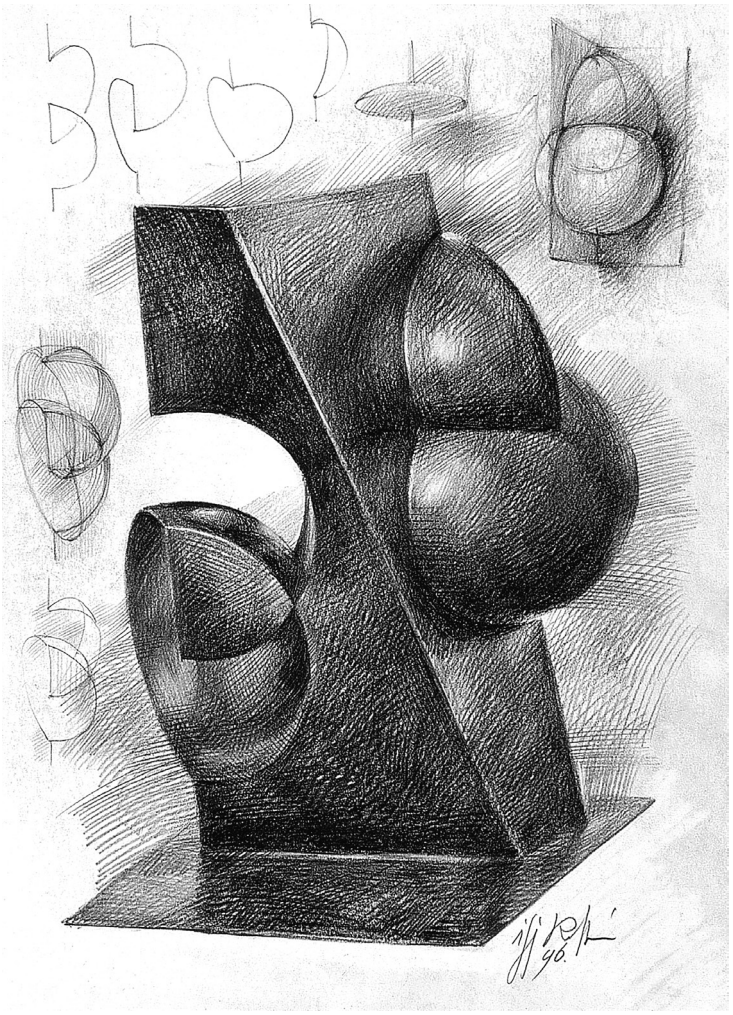

Ifj. Koffán Károly: Halmazok I. (karbon-ceruza, papír, 1996)

KOVÁCS ISTVÁN (1945) költő, író, műfordító, történész, polonista.